

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Старший шкільний вік, що охоплює період розвитку дитини від 15 до 18 років, у віковій психології прийнято вважати старшим підлітковим віком. Одним із важливих аспектів психічного розвитку старшокласників є інтенсивне дозрівання, провідна роль у якому відводиться розвитку мислення. У цьому віці учні виявляють більше самостійності в заняттях, у них інтенсивно розвиваються моральні сили, формуються і визначаються риси характеру, відбувається становлення світогляду. Основною особливістю особистісного розвитку старшокласників є помітний розвиток самосвідомості, самооцінки, що ґрунтується на самостійному аналізі й оцінці власної діяльності й не завжди через складність цього процесу є об'єктивним.

Старший шкільний вік є сенситивним у формуванні світогляду, виробленні стратегії життя, визначенні життєвих планів, формуванні вміння творити власну долю, активно відповідально та ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки.

Разом з розвитком абстрактного й цілісного мислення в учнів старших класів відбувається перехід до вищих рівнів мовлення, виникає прагнення до його самовдосконалення, намагання зробити його більш виразним, точним. Старшокласники вже вільно користуються комп'ютером, Інтернетом, енциклопедичними словниками і зіставляють інформацію з різних джерел.

У старшокласників помітно розвивається само спостережливість, вміння аналізувати поведінку. Для них характерне поглиблене усвідомлення психологічних процесів. Помітно зростають сила волі, витримка, наполегливість, самоконтроль. Інтереси стають зрілішими і водночас тривалішими, стійкішими, міцнішими. Розвиваються пізнавальні інтереси, зокрема – до самостійних видів навчальної роботи.

Пізнавальна діяльність учнів старших класів характеризується новими вміннями і розвиненими здібностями, як-от: багатство словникового запасу, вміння розвивати допитливість, сприймати інформацію та визначати нові ідеї, володіти достатнім обсягом інформації, застосовувати засвоєний матеріал за нових умов, критично мислити, розв'язувати складні проблеми, засвоювати причинно-наслідкові зв'язки, встановлювати приховані залежності, інтегрувати й синтезувати інформацію, досконало аналізувати ситуацію, передбачати наслідки, оцінювати процес і результати, міркувати, будувати гіпотези, застосовувати ідеї на практиці, узагальнювати та робити висновки.

Рекомендації батькам десятикласників

1. Необхідно, щоб батьки побачили, наскільки важлива для їх дитини проблема входження в новий колектив, і надали йому психологічну підтримку.
2. В цьому віці вкрай небажано втручатися у взаємини дитини з однолітками, приходити в школу або з'ясувати стосунки з батьками інших учнів (виняток становлять лише крайні випадки, коли у батьків є підстави для серйозних побоювань).

3. Якщо батьки помічають, що їхня дитина стала більш дратівливою з причини неуспішності (або більш похмурою і апатичною), ніж раніше, то повинні допомогти йому справитися з труднощами в навчанні. Для цього, насамперед, треба з'ясувати, з якими саме труднощами зіткнувся учень, які предмети найважче даються. Потім постаратися пояснити, що вимоги до нього зросли і педагоги оцінюють його за новими критеріями. Потрібно разом з дитиною проаналізувати ті зауваження, які роблять педагоги, і сформулювати нові параметри оцінки успішності, уточнивши, яким умовам повинні відповідати його письмові і усні роботи, реферати, доповіді. Можливо, для цього знадобиться консультація вчителя (бажано, щоб її отримав сам школяр, а не його батьки). Потрібно допомогти дитині виконати кілька завдань згідно зі встановленими правилами.

4. Нерідко зустрічається у десятому класі проблема — яскраво виражене бажання відпочити після напруженого дев'ятого і перед випускним одинадцятим класом. Коли дорослі бачать, що дитина остаточно поринула у своє життя і не займається ні навчанням, ні допомогою по дому, вони намагаються впливати на неї критикою й докорами, що найчастіше виявляється марним. Для того щоб старшокласник не віддалявся від дорослих, потрібно донести до нього свої побоювання у звичайній розмові, пояснити, що саме в поведінці дитини викликає занепокоєння.

5. У 10 класі школярі проводять все більше часу поза домом, пізно повертаються, рідше, ніж раніше, запрошують друзів до себе. Батьки повинні пояснити дитині, що вони хвилюються за неї, але ні в якому разі не висувати необґрунтованих вимог: «Завжди бути вдома в 20 годин і крапка». Будь-яка вимога має бути розумною і обґрунтованою.

6. У десятому класі школяр повинен остаточно визначитися, чи буде він вступати до вузу після закінчення школи. Треба допомогти йому сформулювати конкретні кроки, які слід зробити для вступу, і почати готуватися до іспитів. Саме у десятому класі такі заняття будуть своєчасними, адже у підлітка зараз є остання можливість змінити своє рішення.